

**Відділ освіти Підволочиської РДА
Методичний кабінет**

**Методичні рекомендації
щодо організації роботи
з обдарованими та здібними дітьми
у ЗНЗ району**

**Підволочиськ
2014**

Упорядники: **Сакевич Г. Р., Павлів А. М., Дячук Т. Є.**
завідувач районним методичним кабінетом, методисти районного методичного кабінету

Рецензент: **Сакевич Г. Р.**
завідувач районним методичним кабінетом

Комп'ютерна верстка: **Павлів А. М.**
методист районного методичного кабінету

Цей методичний посібник є орієнтовним і розрахований для використання у практичній роботі для адміністрацій освітніх закладів району, керівників шкільних методичних об'єднань, класних керівників.

Затверджено методичною радою РМК, протокол № 5 від 23.03.2011р.

Представлені методичні рекомендації розроблені на допомогу адміністраціям загальноосвітніх навчальних закладів з метою систематизації організаційних заходів щодо роботи з обдарованими дітьми в навчальному закладі.

Підтримка та розвиток учнів, що володіють потенціалом до високих досягнень, є одним із пріоритетних напрямів сучасної світової та української освіти. Це відображено в базових державних нормативних документах, таких як:

- Концепція загальної середньої освіти, у якій першим з основних завдань загальноосвітньої школи названий «різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування ціннісних орієнтацій, задоволення інтересів і потреб»;
- Закон України «Про освіту» («Для розвитку здібностей, обдарувань і талантів дітей створюються профільні класи (з поглибленим вивченням окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки), спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми, а також різні типи навчально-виховних комплексів, об'єднань»);
- Національна доктрина розвитку освіти («Держава повинна забезпечувати: формування в дітей та молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти та самореалізації особистості; ... створення умов для розвитку обдарованих дітей та молоді»).

Основою роботи з обдарованими дітьми повинно стати реальне знання їхніх потенційних можливостей, прогнозування потреб і моделей розвитку особистості. Саме тому важливим є визначення пріоритетів у цьому аспекті діяльності навчального закладу, створення чіткої системи роботи з названою категорією учнів, здійснення пошуку, відбору, творчого розвитку обдарованої, талановитої учнівської молоді в галузі науки, культури, мистецтва, спорту, створення сприятливих умов для реалізації потенціальних можливостей дітей.

АЛГОРИТМ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

№ з/п	Заходи	Термін	Виконавець
1.	Видання наказу «Про організацію роботи з обдарованими учнями», у якому вказати відповідальних за цей напрямок та розподілити обов'язки відповідальних з питання реалізації програми «Обдаровані діти»	Серпень-вересень поточного навчального року	Адміністрація
2.	Збір первинної інформації про дітей, які можуть бути рекомендовані для внесення в резерв шкільного банку обдарованих дітей	Поточний — <i>протягом навчального року,</i> актуальний — <i>серпень- вересень</i>	Класні керівники, педагог- організатор
3.	Психологічне діагностування учнів з потенційно високими досягненнями в силу видатних здатностей (за методикою американських вчених Хаана і Кафа)	Поточне — <i>протягом навчального року,</i> актуальне — <i>серпень- вересень</i>	Психологічна служба
4.	Моніторинг психологічного стану обдарованих учнів	Стартовий — <i>серпень- вересень,</i> регулярний — <i>протягом навчального року</i>	Психологічна служба
5.	Коректування бази даних на обдарованих дітей навчального закладу: <ul style="list-style-type: none"> • уточнення якісного складу банку даних; • введення претендентів у базу даних; • відмітка про обдарованих учнів, які вибули з навчального закладу; • оновлення та правка даних про результативність діяльності обдарованих учнів 	Вересень	Відповідальний адміністратор, класні керівники

№ з/п	Заходи	Термін	Виконавець
6.	Затвердження банку обдарованих учнів навчального закладу	Вересень	Педрада
7.	Оформлення стенду «Обдаровані учні навчального закладу»	Вересень	Педагог- організатор, класні керівники
8.	Визначення цілей, завдань, пріоритетів, напрямків роботи з обдарованою та талановитою молоддю в навчальному закладі	Вересень	Педрада
9.	Затвердження планів роботи з основних напрямків реалізації програми «Обдаровані діти»	Вересень	Педрада
10.	Надання пакету відповідної документації в РМК: <ul style="list-style-type: none"> • наказ про роботу з обдарованими дітьми; • шкільний банк даних на обдарованих дітей; 	Жовтень	Відповідальний адміністратор
11.	Координація дій різноманітних структур навчального закладу з реалізації програми «Обдаровані діти» (психологічна служба, шкільні МО, класні керівники, дитяча шкільна організація, гуртки, консультанти і т. ін.)	Протягом навчального року	Адміністрація

№ з/п	Заходи	Термін	Виконавець
12.	Забезпечення умов для проведення заходів з реалізації програми «Обдаровані діти» в усіх напрямках навчальної та виховної роботи, у тому числі інтелектуальної, спортивно-оздоровчої та культурно-масової.	Протягом навчального року	Адміністрація, класні керівники, педагог-організатор
13.	Проведення заходів щодо профільного орієнтування	Протягом навчального року	Адміністрація, керівники шкільних предметних МО
14.	Організація роботи факультативів, гуртків, консультаційних пунктів у навчальному закладі	Протягом навчального року	Адміністрація, керівники шкільних предметних МО
15.	Відстеження результативності діяльності обдарованих учнів, внесення в базу даних (в індивідуальну картку)	Протягом навчального року	Адміністрація, класні керівники, педагог-організатор
16.	Аналіз виконання планів роботи з основних напрямів реалізації програми «Обдаровані діти»	Грудень, травень	Адміністрація
17.	Попередній аналіз результативності діяльності обдарованих учнів за навчальний рік	Квітень	Класні керівники, педагог-організатор
18.	Проведення шкільного свята «Золоті імена»	Квітень	Оргкомітет
19.	Діагностика задоволеності учнів освітніми послугами, що дозволяють розвинути творчий потенціал	Квітень- травень	Адміністрація
20.	Підсумковий аналіз результативності участі обдарованих учнів у запланованих заходах	Травень	Адміністрація
21.	Створення умов для участі обдарованих учнів у спеціальних розвивальних програмах	Протягом навчального року	Адміністрація
22.	Пошук додаткових джерел фінансування програми	Протягом навчального року	Адміністрація
23.	Забезпечення умов для оздоровлення обдарованих учнів	Протягом навчального року	Адміністрація

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

1. Попередні заходи щодо пошуку й відбору обдарованих учнів проводяться шкільним психологом, класними керівниками та педагогом-організатором:
  - психолог проводить попереднє дослідження першокласників, знов прибулих учнів, куди входить спеціальне тестування, що дозволяє схарактеризувати особистість дитини, виявити її випереджальний інтелектуальний або фізичний розвиток, естетичне чуття, нестандартне творче мислення;
  - класні керівники збирають первинну інформацію про дітей із здібностями, рекомендують їх для внесення в шкільний банк обдарованих дітей;
  - педагог-організатор надає допомогу в соціальній адаптації обдарованих дітей, спостерігає за позакласною діяльністю цієї категорії учнів, залучає їх до участі в різних загальношкільних заходах, до роботи в дитячій громадській організації.
2. На підставі отриманих відомостей створюється шкільний банк обдарованих дітей, до якого входять учні, що мають здатності й потенційні можливості в досягненні результатів.
3. Діти зі шкільного банку рекомендуються до внесення в районний банк.
4. Протягом року необхідно вести облік кількості обдарованих дітей, фіксувати можливі зміни в шкільному банку.
5. Необхідно регулярно відслідковувати за допомогою класних керівників, психолога та педагога-організатора результативність діяльності обдарованих учнів, поповнювати банк даних, вносити зміни в індивідуальну картку, фіксувати участь дитини в усіх заходах.
6. Психолог здійснює постійний супровід дітей, занесених у шкільний банк даних (тестування, співбесіди, консультації, тренінги та ін.)

7. Пакет шкільних документів щодо роботи з обдарованими дітьми містить:

- наказ про роботу з обдарованими дітьми (відповідальним за роботу призначається заступник директора з НВР, психолог відповідає за психологічний супровід, педагог-організатор і класні керівники збирають і надають необхідну інформацію, заповнюють індивідуальні картки обдарованих дітей);
- індивідуальні картки обдарованих дітей;
- психологічні методики виявлення обдарованих дітей;
- система роботи з обдарованими дітьми, що простежується через річний план ЗНЗ, виховні плани класних керівників, план роботи психолога, педагога-організатора, план роботи дитячої громадської організації, плани предметних МО, функціонування консультпунктів, факультативів, гуртків, секцій та ін.;
- шкільний банк даних на обдарованих дітей за передбаченою формою.

АНКЕТА

щодо визначення здібностей учнів

(за методикою американських вчених Хаана і Кафа)

I. Інтелектуальні здібності

1. Учень засвоює нові знання, швидко і легко все схоплює.
2. Має почуття здорового глузду і використовує знання в практичних повсякденних ситуаціях.
3. Добре міркує, не плутається в думках. Добре вловлює зв'язок між подіями, між причиною і наслідком.
4. Швидко запам'ятовує прочитане або почуте, не витрачає багато часу на повторення того, що потрібно запам'ятати.
5. Знає багато про такі події, про які його однолітки не знають, не здогадуються.
6. Має великий запас слів, легко користується новими словами, вільно висловлюється.
7. Любить читати нові книги, які читають не однолітки, а діти, старші на рік чи два, дорослі.
8. Вирішує розумові задачі, що потребують розумових зусиль.
9. Задає дуже багато запитань.
10. Випереджає однолітків у навчанні на рік чи два.
11. Оригінально мислить і пропонує нестандартні відповіді, рішення.
12. Дуже спостережливий, добре сприймає інформацію, швидко реагує на все нове.

II. Художні здібності

1. У своїх малюнках зображує різноманітні типи предметів, ситуації.
2. Серйозно ставиться до творів мистецтва, замислюється і стає дуже серйозним, коли чує нову музику, бачить гарну картину.
3. Оригінальний у виборі сюжету.
4. Завжди готовий використати будь-який матеріал для виготовлення іграшок, картин, малюнків тощо.
5. У вільний час багато малює, створює композиції, що мають художнє значення (наприклад, прикраси для дому).
6. Використовує малюнок або ліплення, щоб висловити свої почуття і настрої.
7. Може дати власну оцінку й намагається відтворити те, що йому сподобалося.
8. Любить працювати з пластиліном і глиною, клеєм.

III. Музичні здібності

1. Добре відчуває ритм і мелодію. Прислуховується до них.
2. Добре співає.
3. У гру на інструменті, у пісню чи танець вкладає багато енергії та почуттів.
4. Любить музичні записи, прагне піти на концерт або туди, де можна послухати музику.
5. Любить співати разом з іншими, щоб виходило злагоджено й добре.
6. У співі або музиці виявляє власні почуття і стан.

IV. Наукові здібності

1. Після занять любить читати науково-популярні книги та журнали.
2. Не впадає у відчай, коли його задуми та проекти не підтримують вчителі або батьки.
3. Намагається зрозуміти причини й сенс подій.
4. Проводить багато часу над створенням проектів, конструюванням.
5. Любить обговорювати наукові події, винаходи, часто задумується над цим.

V. Літературні здібності

1. Може вільно побудувати розповіді, починаючи від зав'язки сюжету й закінчуючи розв'язкою конфлікту.
2. Придумує щось нове й незвичайне, коли розповідає про щонебудь знайомим.
3. При розповіді виділяє головне, найхарактерніше.
4. Розповідаючи про щось, вміє дотримуватися одного сюжету, не втрачає головної думки.
5. Любить писати оповідання та вірші.
6. Своїх героїв в оповіданнях зображує майстерно, передає почуття, настрій, характер.
7. Вибирає для своїх оповідань ті слова, які добре передають емоції, почуття.

VI. Артистичні здібності

1. Легко входить у роль іншої людини, персонажа тощо,
2. Цікавиться акторською грою.
3. Виразно змінює тональність голосу, коли зображує героїв.
4. Розуміє та вміє передати конфлікти, ситуації, може розіграти будь-яку драматичну сцену.
5. Передає почуття через міміку, жести, рухи.
6. Прагне викликати емоційну реакцію в інших людей, коли про щонебудь із захопленням розповідає.
7. Дуже легко драматизує, передає почуття, емоційні переживання.

VII. Технічні здібності

1. Добре вміє майструвати, займатися різними ремеслами.
2. У світ його уподобань входить конструювання машин, приладів, моделей.
3. Може читати нескладні креслення механізмів, використовувати старі деталі для створення нових виробів, іграшок, приладів.
4. Визначає причини несправності приладів.
5. Любить робити креслення механізмів.
6. Читає журнали та статті про машини, механізми.

VIII. Спортивні здібності

1. Енергійний, потребує якомога більше фізичних рухів, щоб бути щасливим.
2. Любить брати участь у спортивних іграх і змаганнях.
3. Постійно досягає успіхів у якомусь виді спортивної гри.
4. Бігає швидше за інших.

**Зразок оформлення шкільного банку даних
про обдарованих та здібних дітей**

№ п/ п	К-ть	ПІБ	Клас	Інтереси
I. Інтелектуальні здібності				
1	1			
2	2			
II. Художні здібності				
3	1			
4	2			
III. Музичні здібності				
5	1			
6	2			
IV. Наукові здібності				
7	1			
8	2			
V. Літературні здібності				
9	1			
10	2			
VI. Артистичні здібності				
11	1			
12	2			
VII. Технічні здібності				
13	1			
14	2			
VIII. Спортивні здібності				
16	1			
17	2			

Зразок оформлення індивідуальної картки обдарованої дитини

Фото				
I. Відомості про учня:				
ПІБ учня (повністю)				
Дата народження				
Клас				
Домашня адреса				
Контактні телефони/email				
II. Відомості про родину:				
ПІБ батька, місце роботи, посада				
ПІБ матері, місце роботи, посада				
III. Результати участі в олімпіадах, конкурсах, турнірах				
Рік	Місце/ результат	Етап/ рівень	Повна назва заходу	Місце проведен- ня

АЛГОРИТМ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО УЧАСТІ В ОЛІМПІАДАХ З БАЗОВИХ ДИСЦИПЛІН

Підвищення творчого потенціалу учнівської молоді, упровадження компетентнісно орієнтованого навчання, активізація навчальної активності, упровадження інноваційних методів і технологій навчання та виховання в навчальних закладах є пріоритетними напрямками педагогічної діяльності.

Представлені методичні рекомендації розроблені на допомогу адміністраціям загальноосвітніх навчальних закладів з метою вдосконалення системи заходів, направлених на ефективну підготовку школярів до участі у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з базових дисциплін, тематичних конкурсах, турнірах тощо.

Основне завдання методичних рекомендацій:

- запропонувати орієнтовний алгоритм організації роботи з підготовки учнів до Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін (далі ВУО);
- визначити пакет документів, які необхідні для організації та проведення I (шкільного) етапу ВУО в навчальному закладі.

№ з/п	Заходи	Термін	Виконавець
1.	Ретельний аналіз учнівського контингенту з метою виявлення потенційних учасників Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін (далі ВУО) у наступному навчальному році	Жовтень-листопад	Учителі-предметники, адміністрація
2.	Аналіз учительського контингенту навчального закладу з метою вибору педагогів-тренерів для підготовки учнів до участі у ВУО.	Протягом навчального року	Адміністрація
3.	Складання графіку занять тренерів та кураторів з учнями та вчителями навчального закладу щодо підготовки до ВУО	За потребою	Адміністрація
4.	Аналіз якості роботи факультативів та спецкурсів у навчальному закладі щодо підготовки до ВУО в минулому навчальному році, коректування навчальних програм факультативів та спецкурсів у поточному навчальному році	Червень, серпень	Адміністрація, учителі-предметники
5.	Надання освітніх послуг учням щодо підготовки до ВУО через функціонування шкільних консультпунктів та факультативів	Протягом навчального року	Адміністрація

№ з/п	Заходи	Термін	Виконавець
6.	Аналіз якості профільного навчання в навчальному закладі щодо підготовки учнів до участі у ВУО	Червень	Адміністрація, учителі-предметники
7.	Інформування учнів щодо Internet-олімпіад, які проводяться протягом року	Протягом навчального року	Адміністрація, учителі-предметники
8.	Проведення I (шкільного) етапу в навчальному закладі	Жовтень	Адміністрація
9.	Надання до РМК пакету звітних документів щодо проведення I етапу ВУО	Жовтень	Адміністрація
10.	Забезпечення індивідуальних тренінгів учням-переможцям II (районного) етапу щодо підготовки до III (обласного) етапу ВУО	листопад-лютий	Адміністрація, учителі-тренери
11.	Видання наказу по навчальному закладу щодо результатів проведення I етапу та якості виступу шкільної команди в II етапі ВУО	Листопад-грудень	Адміністрація
12.	Контроль за участю вчителів-предметників у роботі журі II етапу ВУО	Листопад-грудень	Адміністрація
13.	Моніторинг якості виступу учнів навчального закладу в II, III, IV етапах ВУО	Наприкінці навчального року	Адміністрація
14.	Залік результатів участі у ВУО в шкільний рейтинг учнівських та учительських досягнень	Наприкінці навчального року	Адміністрація
15.	Заохочення учнів-переможців на шкільному святі	Квітень	Адміністрація
16.	Зарахування вчителям-тренерам результатів участі учнів у ВУО під час атестації	Атестаційний, між-атестаційний період	Адміністрація